

Raalte, Sallandse Poort Oost

rapport 1090



Raalte, Sallandse Poort Oost

Een Inventariserend Veldonderzoek in de vorm van proefsleuven

F.C. Wijsenbeek
S.M. Beckerman



Colofon

ADC Rapport 1090

Raalte, Sallandse Poort Oost

Een Inventariserend Veldonderzoek in de vorm van proefsleuven

Auteur: F.C. Wijsenbeek & S.M. Beckerman

In opdracht van: SAB-Arnhem

Foto's en tekeningen: ADC ArcheoProjecten, tenzij anders vermeld

© ADC ArcheoProjecten, Amersfoort, januari 2008

Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie of op welke wijze dan ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgevers.

ADC ArcheoProjecten aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek.

Henk van der Velde



ISBN 978-90-6836-080-6

ADC ArcheoProjecten

Tel 033-299 81 81

Postbus 1513

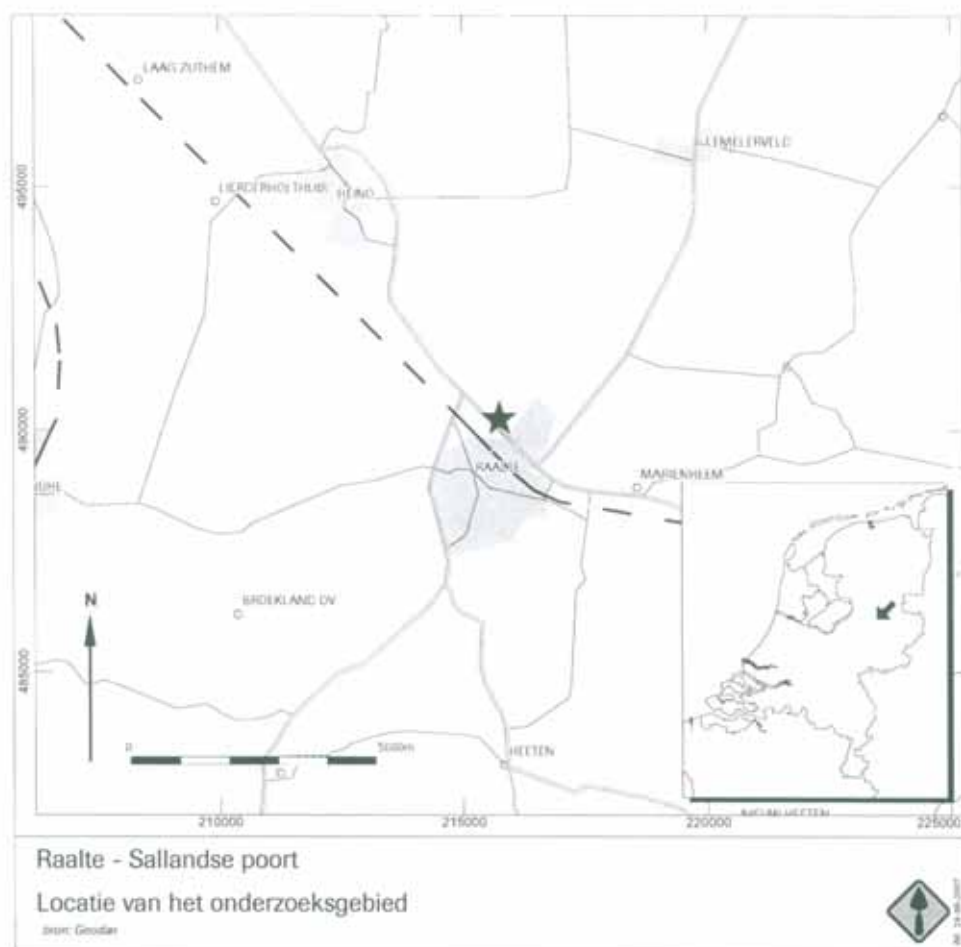
3800 BM Amersfoort

Fax 033-299 81 80

Email info@archeologie.nl

Inhoudsopgave

Samenvatting	5
1 Inleiding	7
1.1 Algemeen	7
1.2 Vooronderzoek	7
1.3 Doel van het onderzoek en onderzoeksvragen	9
2 Methoden	10
3 Resultaten	11
3.1 Fysisch geografisch onderzoek	11
3.2 Sporen en structuren	11
3.3 Vondstmateriaal	15
4 Synthese	17
4.1 Algemeen	17
4.2 Beantwoording van de onderzoeksvragen	17
4.3 Waardering van de vindplaats	18
4.4 Selectieadvies	18
Literatuur	19
Lijst van afbeeldingen en tabellen	19



Afb.1 Locatie van het onderzoeksgebied op de topografische kaart.

ADMINISTRATIEVE GEGEVENS VAN HET ONDERZOEKSGBIED

Provincie:	Overijssel
Gemeente:	Raalte
Plaats:	Raalte
Toponiem:	Sallandse Poort Oost
Kadastrale gegevens:	5778
Kaartblad:	27F
Coördinaten:	215.580/ 490.200
Projectverantwoordelijke:	F.C. Wijsenbeek
Bevoegd gezag:	Gemeente Raalte
Deskundige namens het bevoegd gezag:	D. Snoeijers
ARCHIS-onderzoeksmeldingsnummer (CIS-code):	23613
ADC-projectcode:	4057900
Complex en ABR codering:	Akker/Tuin(ELA)
Periode(n):	Late Middeleeuwen en Nieuwe Tijd
Geomorfologische context:	Dekzandrug met Dekzandvlakte
NAP hoogte maaiveld:	4.50 m. + NAP
Maximale diepte onderzoek:	1,1 m. -MV
Uitvoering van het veldwerk:	25 en 26 juli 2007
Beheer en plaats documentatie:	Provinciaal Depot voor Bodemvondsten Overijssel

Samenvatting

In opdracht van SAB-Arnhem heeft ADC-ArcheoProjecten een inventariserend veldonderzoek uitgevoerd in de vorm van proefsleuven. Het onderzoek is uitgevoerd in het kader van geplande woningbouw op een terrein van ca 1 hectare direct ten zuiden van de woonwijk Collendoorn en ten noorden van de provinciale weg N348. In het plangebied zijn drie proefsleuven van 5 x 50 m aangelegd.

Het plangebied bevindt zich op de flank van een dekzandrug richting de laagten tussen de dekzandruggen in. Volgens archeologisch en historisch-geografisch onderzoek is de verwachting dat er zich geen sporen uit de pre- en protohistorie in deze laagte bevinden. Wel is de aanwezigheid van een laatmiddeleeuws boeren erf, een zogenaamde hofstede, in de lijn der verwachting. (voor periode aanduiding zie tabel 1) De ouderdom en oorsprong van het erf Westenengh berust nog op vermoedens. Het doel van het onderzoek in het plangebied Sallandse Poort Oost is om meer inzicht te verkrijgen in de ouderdom, omvang, gaafheid en conservering van dit mogelijke hof, zodat een van de laatste vragen over de ontginningsgeschiedenis van Raalte-Noord verder ingevuld kan worden.

Bij de aanleg van de proefsleuven bleken alleen de twee meest zuidoostelijke proefsleuven archeologisch interessante sporen op te leveren. Sporen van het veronderstelde laatmiddeleeuwse erf werden echter niet gevonden. Wel werd een grote hoeveelheid kuilen aangetroffen, in een regelmatig patroon verspreid. Deze zijn de vermoedelijke weerslag van de verbouw van Hop, die hier ter plaatse mogelijk in de Late Middeleeuwen dateert. De greppels die zeer waarschijnlijk voor de ontwatering van het terrein hebben gediend dateren waarschijnlijk ook in de Late Middeleeuwen. Het vondstmateriaal bestaat uit aardewerk, waarvan het overgrote deel in de Late Middeleeuwen dateert en het overige deel in de Nieuwe tijd.

Door de afwezigheid van sporen van het laatmiddeleeuwse erf wordt vervolgonderzoek in het plangebied, in de vorm van een Definitief Archeologisch Onderzoek (DAO of opgraving), niet noodzakelijk geacht. Het voorstel is om de bouwwerkzaamheden archeologisch te laten begeleiden. Hierbij kan gedacht worden aan de inzet van amateurarcheologen onder de verantwoordelijkheid van een gecertificeerd opgravingsbedrijf.

Tabel 1. Tijdsduur van de verschillende (pre)historische perioden.

PERIODE	TIJD IN JAREN			
Nieuwe tijd	1500	na Chr.	-	heden
Middeleeuwen	450	na Chr.	-	1500 na Chr.
Romeinse tijd	12	voor Chr.	-	450 na Chr.
IJzertijd	800	voor Chr.	-	12 voor Chr.
Bronstijd	2000	voor Chr.	-	800 voor Chr.
Neolithicum (Nieuwe Steentijd)	5300	voor Chr.	-	2000 voor Chr.
Mesolithicum (Midden Steentijd)	8800	voor Chr.	-	4900 voor Chr.
Paleolithicum (Oude Steentijd)	300.000	voor Chr.	-	8800 voor Chr.



1 Inleiding

1.1 Algemeen

In opdracht van SAB-Arnhem heeft ADC ArcheoProjecten een Inventariserend Veldonderzoek (IVO) in de vorm van proefsleuven uitgevoerd voor het plangebied Sallandse Poort Oost (afb.2), in het kader van geplande woningbouw. Vooronderzoek (zie §1.2) heeft aangetoond dat zich op deze locatie mogelijk een laatmiddeleeuws boeren erf bevindt. De voorgenomen bouwplannen zullen deze grotendeels vernietigen.

Het plangebied heeft een oppervlakte van ca. 1 ha en is momenteel in gebruik als grasland. Het plangebied ligt direct ten zuiden van de woonwijk aan de Collendoorn en in het noorden wordt het plangebied begrensd door een strook weilanden direct langs de provinciale weg N348. In het gebied zijn drie proefsleuven van 5 x 50 m aangelegd, met een totale oppervlakte van 750 m².

Het veldwerk is uitgevoerd op 25 en 26 juli 2007. In die periode zijn de proefsleuven aangelegd en onderzocht conform het Programma van Eisen (PvE), dat door H.M. van der Velde is opgesteld.¹ Dit ontwerp is goedgekeurd door D.Snoeijers van de gemeente Raalte. De vondsten en bijbehorende documentatie die tijdens het IVO zijn verzameld, zijn gedeponneerd in het Provinciaal Depot voor Bodenvondsten te Overijssel.

Het veldteam bestond uit de volgende personen: Florentien Wijsenbeek (projectverantwoordelijke), Marco Zander (veldtechnicus), Jeroen Lopik (veldassistent) en Danny Jansen (kraanmachinist van de firma Reko BV Raalte). De Senior archeoloog betrokken bij dit project was Henk van der Velde. Verscheidene amateur archeologen van de AWN hebben meegewerkt aan het project. Dit waren: Bert ter Louw, Jan Ophof, Wim Winterman, Tim Slingschröder en Mike Engberts.

De contactpersoon bij SAB-Arnhem is mevrouw de Jager. Het vondstmateriaal is bestudeerd door S. Ostkamp en N. Jaspers beiden specialist middeleeuws aardewerk.

1.2 Vooronderzoek

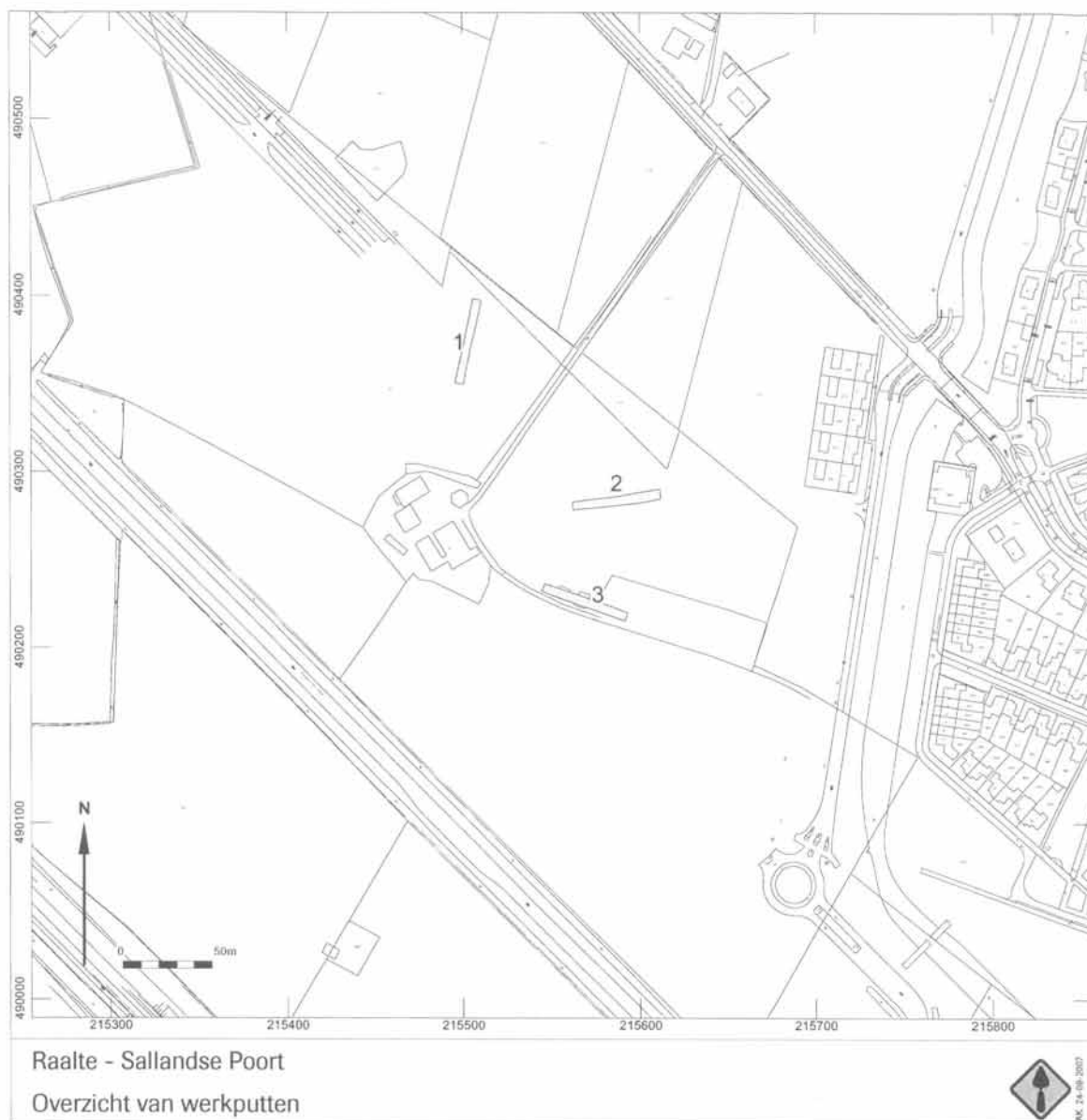
In 1996 tot en met 1998 vond er grootschalig archeologisch onderzoek plaats op de Jonge Raan. Deze dekzandrug ligt in een perifeer gelegen dekzandlandschap, want in vergelijking met de centraal gelegen dekzandrug zoals de Raalter Enk (hier ligt nu het huidige dorp Raalte), is de rug afwisselend gebruikt als akker- weide gebied of werd er gewoond. In tegenstelling op deze discontinuïteit wordt op de Raalter Enk vanaf de Vroege Bronstijd tot en met de Romeinse tijd onafgebroken bewoning vermoed. De oudste sporen op de Jonge Raan, dateerde uit het Mesolithicum en bestonden uit resten van kampementen. Uit de Late Bronstijd en IJzertijd werden sporen van boerderijen gevonden. Maar het grootste deel van de sporen bestonden uit resten van vier erven uit de Late IJzertijd/Vroeg Romeinse tijd. (voor periode aanduiding zie tabel 1).² Sporen uit de middeleeuwen bestonden uit hekwerken, waarmee het ontstaan van het oude akkerland kon worden gereconstrueerd. Op grond van een grootschalig zeefonderzoek naar vondsten uit de es kon worden vastgesteld dat de kern van het akkerland in de 10^e of 11^e eeuw in gebruik moet zijn genomen.

In 1999 vond er een archeologisch onderzoek plaats op de locatie Westenengh te Raalte. Het archeologisch onderzoek bestond uit proefsleuven en een archeologische begeleiding. De sporen werden aangetroffen op de dekzandrug Westenengh en dateren in het Mesolithicum, Midden IJzertijd en Romeinse tijd. In de laagte werden juist sporen uit de Middeleeuwen gevonden. (voor periode aanduiding zie tabel 1) Het gaat hier om resten van het middeleeuwse erf Elsman uit de 12^e eeuw en een systeem van vierkante en ronde kuilen vermoedelijk daterend in de Late Middeleeuwen die mogelijk in verband gebracht moeten worden met de teelt van hop.³

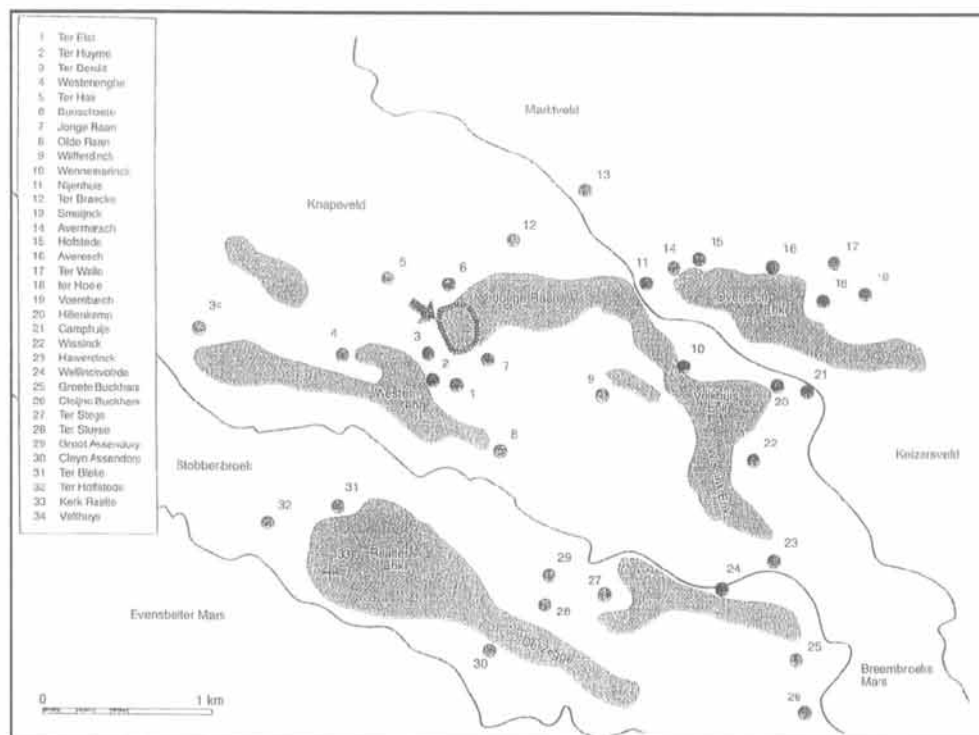
¹ van der Velde, 2007, PvE nummer 07-165

² Groeneoudt, Deeben & Van der Velde 2000.

³ Van der Velde, 1999



Afb.2 Overzicht van de proefsleuven in het plangebied.



Afb. 3: Verschillende middeleeuwse boerderijen met dekzandruggen in de directe nabijheid van het plangebied⁴

Op basis van historisch-geografisch en archeologisch onderzoek heeft van der Velde een werkhypothese opgesteld, die een enigszins voorspellende waarde voor de archeologische resten in het plangebied genereert.⁵

Deze hypothese gaat er vanuit dat sporen uit de prehistorie en Romeinse tijd niet in de laagte, maar op de dekzandruggen worden verwacht. Waar nederzettingen niet plaatsvast waren, maar over deze dekzandruggen zworven. De inrichting van het landschap vanaf de Vroege Middeleeuwen is wezenlijk anders van aard. Vanaf de 9^e eeuw lijkt er een bewoningscluster met grote continuïteit te zijn ontstaan op de Raalter Enk. Gedurende de 9^e en 10^e eeuw breidt deze nederzetting zich snel uit, waarschijnlijk als gevolg van overerving. De uitbreiding vond plaats in zowel de oude bewoningskern als op de omringende dekzandruggen. Vanuit deze laatstgenoemde boerderijen gingen er in de 11^e en 12^e eeuw nieuwe boerderijen vestigen met enige landbouwgronden, de zogenaamde Kampen. Het plangebied bevindt zich in het gebied van de oude boerderij Westenengh. Vanuit deze boerderij zouden de zogenaamde kampen: ter Elst, ter Huyme en ter Brecht zijn ontstaan.⁶ De ouderdom en oorsprong van het erf Westenengh, dat ook wel als hofstede omschreven wordt berust nog op vermoedens. Het doel van het onderzoek in het plangebied Sallandse Poort Oost is om meer inzicht te verkrijgen in de ouderdom, omvang, gaafheid en conservering van dit mogelijke hof.⁷

1.3 Doel van het onderzoek en onderzoeksvragen

Het IVO in de vorm van proefsleuven heeft tot doel de aard, omvang en kwaliteit (gaafheid en conservering) vast te stellen van de vindplaats(en) in het gebied om te komen tot een definitief oordeel over de behoudenswaardigheid ervan. Daarnaast moeten gegevens verkregen worden om hetzij verder archeologisch onderzoek mogelijk te maken, hetzij adequate maatregelen voor behoud en beheer te kunnen treffen.⁸ Specifiek voor het plangebied Sallandse Poort Oost had het onderzoek verder tot doel om meer inzicht te verkrijgen in de ouderdom, omvang, gaafheid en conservering van de mogelijke aanwezigheid van het middeleeuwse hof Westenengh. Het betreft

⁴ Van der Velde, 1999, p.127; afb. afb. 8.1

⁵ Van der Velde, 2007, PvE nummer 07-165

⁶ Van der Velde, 2004 (landschapsordering in de Vroege Middeleeuwen)

⁷ Van der Velde, 2007, PvE nummer 07-165

⁸ Cf. Handboek ROB specificaties, juni 1998



een laatste open vraag in de ontginningsgeschiedenis van Raalte-Noord. Dit onderzoek kan uitsluitsel geven over de vraag wanneer de middeleeuwse ontginningen aanvangen. Het past daarmee in een centrale vraagstelling van de NOA.⁹

In het PvE zijn verschillende onderzoeksvragen gesteld. Deze worden in dit rapport beantwoord op basis van wat in de proefsleuven is aangetroffen.

De volgende onderzoeksvragen zijn in het PvE gesteld:

- Is er sprake van een archeologische vindplaats (grondsporen en daarbij horende mobilia) en wat is de aard, omvang, ouderdom, fasering, gaafheid en conservering van die vindplaats?
- Wat is de verticale en horizontale begrenzing van de vindplaats?
- Wat is de begindatering van de vindplaats?
- Zijn structuren herkenbaar en wat is hun aard en omvang?
- Passen de resultaten van het onderzoek in het reeds bestaande beeld van de ontginningsgeschiedenis.

2 Methoden

Het onderzoek is uitgevoerd conform de KNA 3.1 en het PvE.¹⁰ Tijdens het IVO zijn drie proefsleuven aangelegd. De putten zijn ten zuiden en oosten van de voormalige boerderij Westenengh aangelegd. De proefsleuven zijn 5 meter breed en 50 meter lang.

De vlakken zijn machinaal aangelegd. Tijdens de aanleg van het vlak zijn vondsten in vakken van 5 x 5 m verzameld. Grondsporen zijn direct ingekrast. De vlakken en de stort zijn met behulp van een metaaldetector onderzocht. Vervolgens is het vlak en ieder spoor daarin gefotografeerd en ingemeten met een Rts, waarbij om de 5 m een waterpashoogte is bepaald. De maaiveld hoogte is aan één zijde van de sleuf om de 5 meter bepaald. Een selectie van de aangetroffen grondsporen is met de hand gecoupeerd waarbij vondsten zijn verzameld. Sporen zijn gecoupeerd als er onduidelijkheid bestond over de datering, functie en of ze antropogeen of natuurlijk van aard waren. Alle coupes zijn gefotografeerd en getekend op schaal 1:20. Het restant van de gecoupeerde sporen is vervolgens met de schep of troffel afgewerkt. In elke proefsleuf zijn één of twee profielkolommen getekend op schaal 1:20 en gefotografeerd. Op de plaats van de profielkolommen is de proefsleuf verdiept tot maximaal 1 m -MV.

⁹ Van der Velde, 2007, PvE nummer 07-165

¹⁰ Van der Velde, 2007, PvE nummer 07-165

3 Resultaten

3.1 Fysisch geografisch onderzoek

Het landschap van centraal Salland, waar Raalte in gelegen is, wordt gedomineerd door moerassige laagtes en grote en kleine dekzandruggen. Deze moerassige laagtes ontstonden als gevolg van de afwatering van de hogere gronden in het oosten, met name de Sallandse heuvelrug. In het zuidwesten ligt de belangrijkste laagte, het dal van de IJssel. Op de dekzandruggen konden zich moder- en veldpodzels ontwikkelen. Dit bleken uitstekende vestigingsplaatsen te zijn in de pre- en protohistorie. Het zijn ook deze dekzandruggen waar gedurende de Middeleeuwen en Nieuwe tijd essen zijn ontstaan. In de directe omgeving van het plangebied is sprake van de ligging van drie ruggen: de Westenengh, de Jonge Raan en een kleine rug in het noorden. Het plangebied ligt in een lager gelegen gedeelte dat direct grenst aan de dekzandrug Westenengh. Het terrein ligt op de flank van een dekzandrug, waarvan de top zich in het zuiden deels onder de provinciale weg bevindt. Tegen de rand van deze rug ligt de voormalige boerderij Westenengh. In het plangebied is geen es aangetroffen.

Proefsleuf 1, ligt in het noordwestelijk deel van het terrein. Dit terrein is het laagst gelegen deel van het plangebied. Het maaiveld heeft hier een hoogte van ongeveer 4.60 m + NAP. In deze put zijn verscheidene sporen van een natuurlijke depressie waargenomen.

De bouwvoor in deze put is ongeveer 40 cm. Hieronder bevindt zich een geel bruin heterogene dekzandlaag, de depressie, van ongeveer 20 cm. Het gele gelamineerde dekzand bevindt zich op ongeveer 4.00 m + NAP. (zie afb.4)

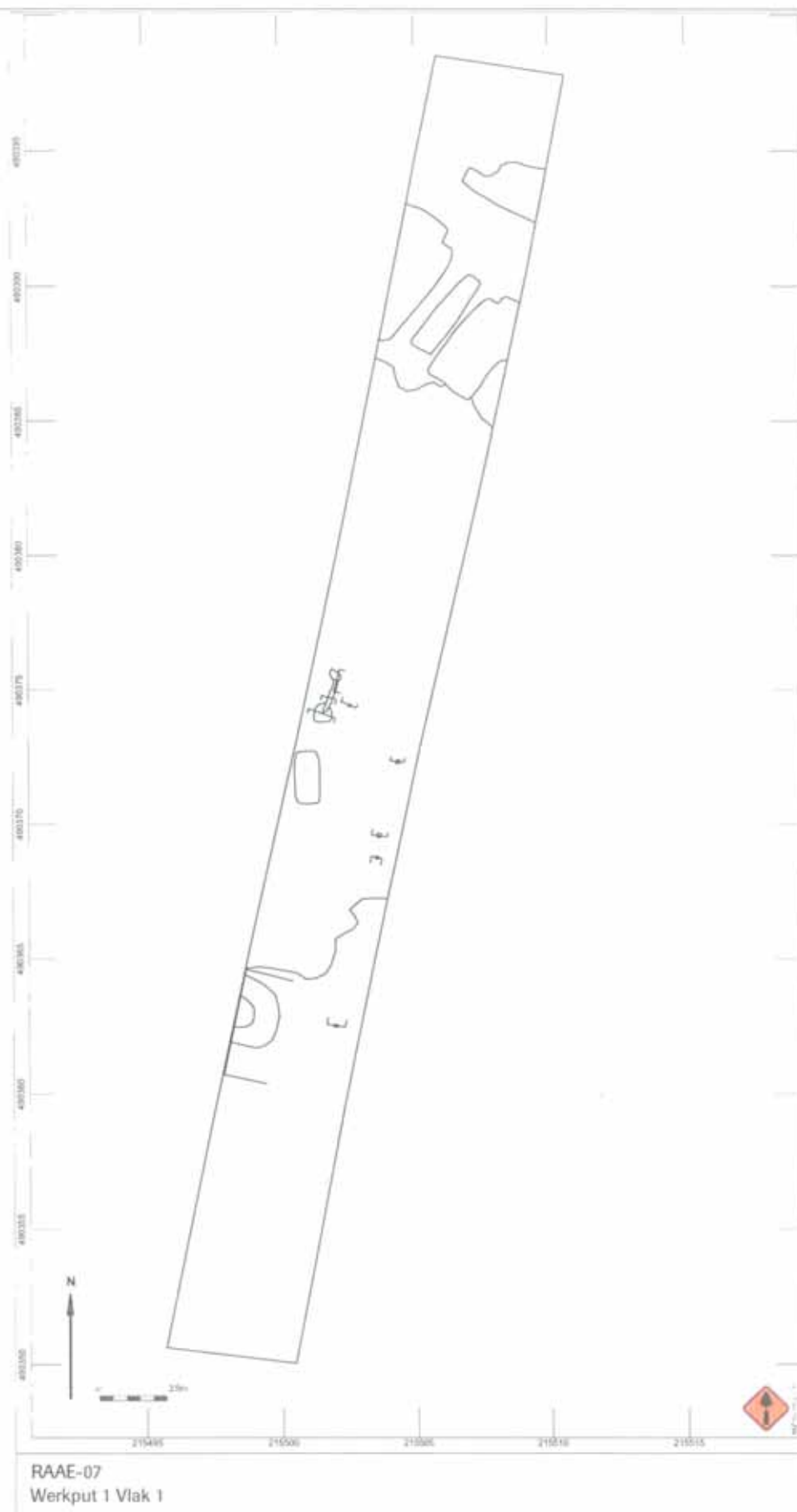


Afb. 4 Westelijke profielkolom in het noorden van proefsleuf 1

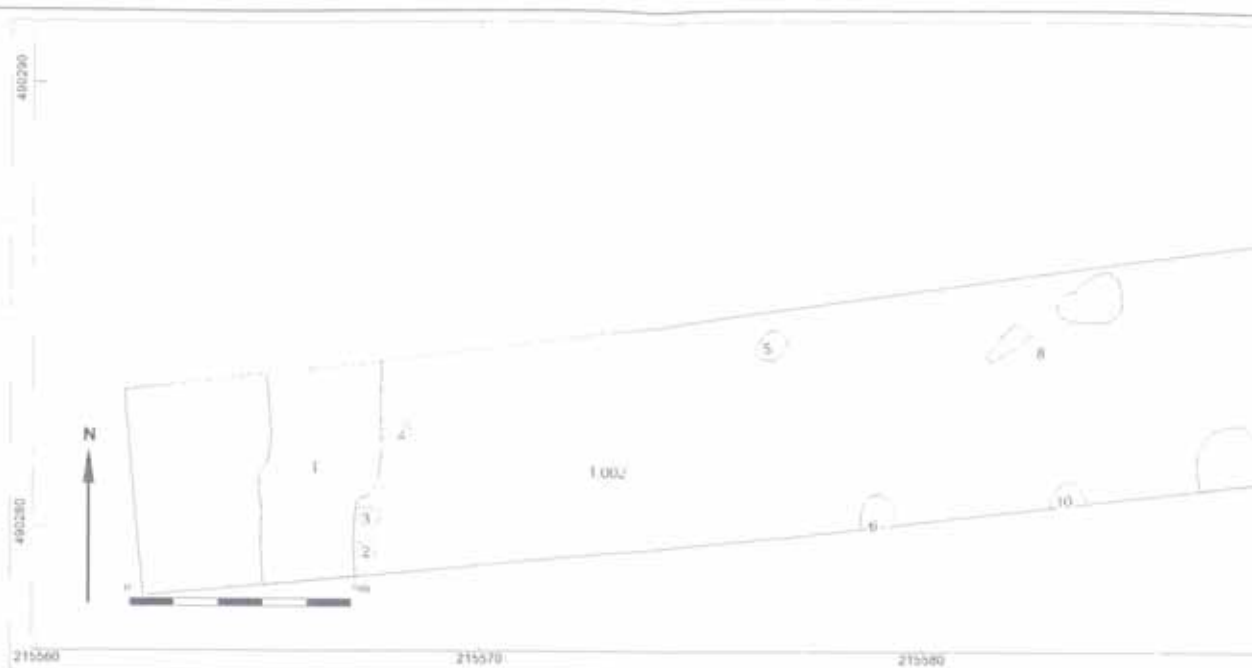
Proefsleuf 2 en 3 liggen hoger in het landschap. Het maaiveld bevindt zich op ongeveer 5.00 m + NAP. De bouwvoor is gemiddeld 50 cm en hieronder bevindt zich natuurlijk dekzand met ijzeroer.

3.2 Sporen en structuren

Proefsleuf 1 heeft slechts natuurlijke- en enkele recente sporen opgeleverd. (zie afb.5) De recente- of subrecente sporen bestaan uit grote kuilen (spoor 999), vermoedelijk gegraven voor de aardappelteelt. De natuurlijke sporen bestaan uit een depressie (spoor 998), boomvallen en bioturbaties (spoor 1 t/m 7).



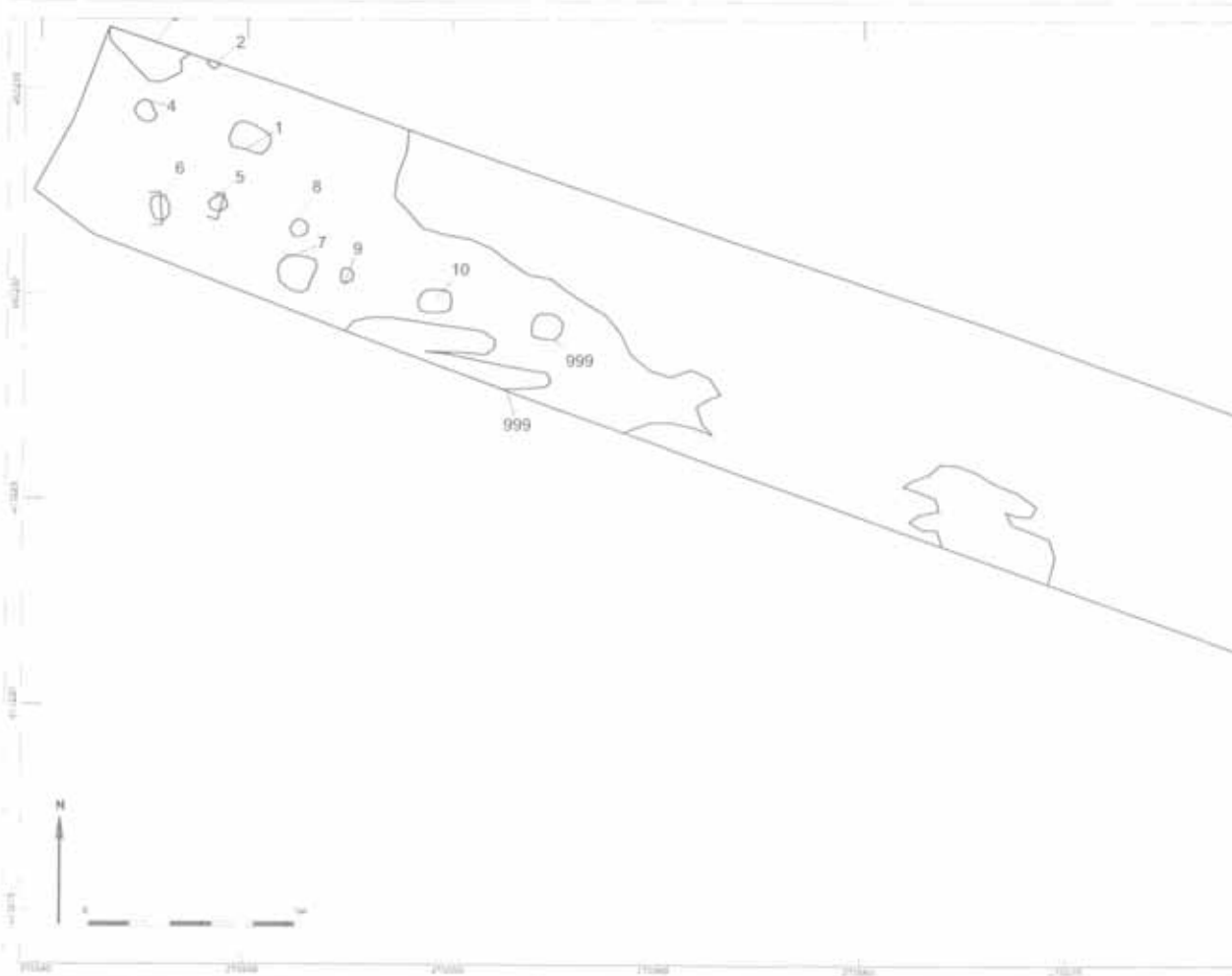
Afb.5 Alle sporen van proefsleuf 1



Raalte - Sallandse Poort Overzicht van grondsporen

Legenda

	Esgruppels		Verkeerde kullen
	Ronde kullen		Overige sporen



RAAE-07

Werkput 3 Vlak 1





Proefsleuf 2 heeft wel veel antropogene sporen opgeleverd. In het natuurlijke dekzand onder de bouwvoor zijn greppels en verscheidene ronde en vierkanten kuilen ingegraven. (zie afb.6) De kuilen zijn in rijen geplaatst op min of meer regelmatige afstand van elkaar. (zie afb.7) Op basis van ligging en eenduidige vulling worden ze hier tot hetzelfde systeem gerekend. De kuilen liggen in min of meer regelmatige rijen op ca. 0,5 tot 1 m van elkaar. De sporen zijn vierkant of rond van vorm (gemiddelde diameter is 50 cm) en hebben een homogene, bruingrijze vulling. De kuilen zijn tussen de 10 en 30 cm diep. De datering en functie van de kuilen is niet geheel duidelijk. In één van de kuilen (spoor 11) zijn twee fragmenten secundair verbrande kogelpot gevonden. Deze scherven dateren uit de Late Middeleeuwen, vermoedelijk uit de 12e of 13e eeuw. Het is dus mogelijk dat het kuilensysteem een laatmiddeleeuwse datering heeft. Deze datering valt samen met een soortgelijk systeem, zoals dat is aangetroffen tijdens archeologisch onderzoek in 1999, bij boerderij Westenengh plangebied De Berkte.¹¹ Hier werden in een proefsleuf ronde en vierkanten kuilen in rijen op regelmatige afstand van elkaar aangetroffen. De kuilen oversnijden verscheidene esgreppels. Proefsleuf 2 bevindt zich op 138 meter ten zuidoosten van plangebied De Berkte.

Van der Velde interpreteert soortgelijke kuilen in een eveneens laaggelegen gebied, als de weerslag van mogelijke teelt van hop. Waarbij de palen eerst in de ronde kuilen zijn geplaatst en het systeem van vierkanten kuilen hier een opvolger van was. De datering van dit kuilensysteem was in het plangebied De Berkte ook problematisch. Op basis van de vondst van laatmiddeleeuws aardewerk in de kuilen en een datering van het overdekkende plaggendek uit de 16e eeuw dateert Van der Velde de mogelijke verbouw van Hop in de Late Middeleeuwen.¹² Een verschil is echter dat de greppels in plangebied De Berkte worden oversneden door het kuilensysteem en in proefsleuf 2 oversnijdt een greppel (spoor 20) twee kuilen van het systeem. De drie greppels uit proefsleuf 2 (spoor 1, 20 en 45) hebben mogelijk een functie gehad om dit laaggelegen terrein te ontwateren. In greppel (spoor 54) zijn ook watervoerende lagen aangetroffen. De greppels zijn gemiddeld 50 cm diep. In één greppel (spoor 20) werd een klein fragment geglazuurd aardewerk uit de Nieuwe tijd en twee fragmenten van een laatmiddeleeuwse kogelpot aangetroffen, daterend uit de 13e of 14e eeuw. Het is lastig om uitsluitel te geven of deze greppels in de Late Middeleeuwen of Nieuwe tijd dateren.

Het grootste deel van proefsleuf 3 bestond uit moderne verstoringen, voornamelijk afkomstig van een schuur en een grote mestkuil van de voormalige boerderij Westenengh.¹³ (zie afb.7) Verder bevinden zich hier een aantal langgerekte kuilen van ongeveer 1,5 breed en minimaal 13,5 m lang, die waarschijnlijk in het recente verleden zijn gegraven voor de aardappelteelt.¹⁴ Behalve de recente verstoringen zijn er twee clusters sporen aangetroffen: één in het midden en een tweede aan de westzijde van de proefsleuf. De sporen bestonden uit een aantal kuilen, rond en vierkant van vorm en een greppel. De kuilen liggen tussen de 1 en 2 m van elkaar. De sporen zijn vierkant of rond van vorm (diameter 50 cm tot 1 m) en hebben een homogene, bruingrijze vulling. De kuilen zijn tussen de 10 en 30 cm diep. De datering van deze sporen is mede door de afwezigheid van vondstmateriaal moeilijk te geven. Op basis van stratigrafie en morfologie is het mogelijk dat deze sporen bij eenzelfde kuilensysteem horen als die aangetroffen in proefsleuf 2. Door de geringe grootte van de proefsleuf 3 is de oriëntatie van het kuilen systeem niet duidelijk en zodanig niet direct te koppelen aan de kuilen in proefsleuf 2.

Met enige voorzichtigheid kunnen we concluderen dat de kuilensystemen van proefsleuf 2 en 3 en de kuilen van het plangebied de "Berkte" tot hetzelfde systeem behoren. Met deze voorzichtige aanname komen we aan een waarschijnlijk laatmiddeleeuws landbouwareaal voor de hopteelt van tenminste 220 x 80 m.

3.3 Vondstmateriaal

Op één ijzeren spijker na, bestaat het vondstmateriaal uit aardewerk. Het aardewerk is voornamelijk afkomstig uit de bouwvoor of uit recente verstoringen. Slechts twee niet-recente sporen uit proefsleuf 2 hebben vondstmateriaal opgeleverd (spoor 11 en 20). Van de in totaal 24

¹¹ Van der velde, 1999

¹² Van der velde, 1999

¹³ Mondelinge mededeling van meneer Westenengh

¹⁴ Mondelinge mededeling van meneer Winterman



cherven dateren 20 fragmenten in de Late Middeleeuwen (12e tot en met 15e eeuw n.Chr) en 4 scherven dateren in de 18e en 19e eeuw (Nieuwe tijd).¹⁵

put nr	spoor nr	vondst nr	volg nr	aantal	gewicht	vorm	periode	begin dat	eind dat	opmerkingen	specialist
1	1000	1	1	1	32	kom	Nieuwe tijd	1700	1800	gemarmerd uit Friesland	N. Jaspers
1	1000	1	2	1	14	kan	Late Middeleeuwen	1300	1500	lintoor, Siegborg	N. Jaspers
1	1000	1	3	1	4	krik	Nieuwe tijd	1700	1900	steengoed	N. Jaspers
1	999	2	1	1	75	grape	Nieuwe tijd	1500	1700		N. Jaspers
2	11	3	1	2	21	kogelpot	Late Middeleeuwen	1100	1300		S. Ostkamp
2	999	4	1	13	48	kom	Late Middeleeuwen			vermoedelijk 14e eeuw bruin geglazuurd	S. Ostkamp
2	20	5	1	1	1		Nieuwe tijd				S. Ostkamp
2	20	5	2	1	43	kogelpot	Late Middeleeuwen	1200	1400	grijsbakkend randje pingsdorf, proto	S. Ostkamp
3	999	6	1	1	9		Late Middeleeuwen	1190	1210	steengoed	S. Ostkamp
3	999	6	2	2	25	kogelpot	Late Middeleeuwen	1100	1300	twee randen van wijde kogelpot	S. Ostkamp

Tabel 2. Aardewerktabel

¹⁵ Aardewerk is gedetermineerd door s.Ostkamp en N.Jasper



4 Synthese

4.1 Algemeen

Het plangebied bevindt zich op de flank van een dekzandrug in de lager gelegen gebieden. De proefsleuven in het plangebied zijn aangelegd om een laatmiddeleeuws boeren erf, het zogenaamde hof Westenengh op te sporen. Van dit erf zijn echter geen sporen aangetroffen. Wel is er een kuilensysteem gevonden die vermoedelijk heeft gediend als de paalkuilen voor de teelt van Hop. Dit landbouwsysteem dateert vermoedelijk in de Late Middeleeuwen.

Door het uitblijven van sporen van het laatmiddeleeuwse hof wordt door ADC ArcheoProjecten een vervolgonderzoek in het plangebied, in de vorm van een Definitief Archeologisch Onderzoek (DAO of opgraving), niet noodzakelijk geacht. Omdat er toch vondsten zijn verzameld kan niet geheel worden uitgesloten dat er toch nog sporen van het middeleeuwse erf in het plangebied bevinden is er het voorstel om de bouwwerkzaamheden archeologisch te laten begeleiden. Conform de KNA moeten archeologische begeleidingen plaats vinden onder verantwoording van gecertificeerde bedrijven. Dit hangt samen met de regel dat opgraven voorbehouden is aan gecertificeerde archeologen. Binnen de gemeente lopen echter enkele zeer bekwame amateurarcheologen rond. Voorstel is dat de dagelijkse begeleiding van werkzaamheden door de amateurarcheologen vorm wordt gegeven door de amateurarcheologen. Op het moment dat daadwerkelijk archeologische resten zichtbaar worden kan vervolgens een gecertificeerd bedrijf worden ingehuurd.

4.2 Beantwoording van de onderzoeksvragen

De onderzoeksvragen die in het Programma van Eisen zijn gesteld zullen hier worden beantwoord op basis van de bevindingen van het proefsleuvenonderzoek.

Is er sprake van een archeologische vindplaats (grondsporen en daarbij horende mobilia) en wat is de aard, omvang, ouderdom, fasering, gaafheid en conservering van die vindplaats?
In het plangebied is in proefsleuf 2 en 3 een archeologische vindplaats aangetroffen. Het gaat hier om een groot aantal kuilen met waarschijnlijk eenzelfde functie en datering en enkele greppels. In de vulling van deze sporen zijn slechts een paar fragmenten aardewerk gevonden. Organisch materiaal is niet bewaard gebleven. De kuilen kunnen mogelijk hebben gediend voor de verbouw van Hop. Een datering in de Late Middeleeuwen lijkt het meest waarschijnlijk. De greppels hebben zeer waarschijnlijk een functie gehad om het laaggelegen gebied te ontwateren. De datering van deze greppels valt in de Late Middeleeuwen of Nieuwe tijd. In het zuiden van het plangebied zijn deze laatmiddeleeuwse sporen erg verstoord door recente sporen van de voormalige boerderij Westenengh.

Wat is de verticale en horizontale begrenzing van de vindplaats?

De archeologische vindplaats ligt direct onder de bouwvoor, zo'n 40 tot 50 cm -MV. De vermoedelijke laatmiddeleeuwse sporen zijn aangetroffen in proefsleuf 2 en 3. Het kuilensysteem in proefsleuf 2 is waargenomen over een lengte van ca. 45 m en een breedte van 5 m. Als de kuilen van proefsleuf 3 inderdaad tot hetzelfde systeem behoren, gaat het tenminste om een areaal van 80 x 60 m. Als we het kuilensysteem van het plangebied De Berke hierbij rekenen gaat het zelfs om een gebied van ca. 220 x 80 m. Voor het verkrijgen van een duidelijke horizontale begrenzing moeten echter meer proefsleuven in het plangebied worden aangelegd.

Wat is de begindatering van de vindplaats?

Een precieze datering van de vindplaats is erg moeilijk door enerzijds de geringe hoeveelheid vondstmateriaal en anderzijds het afwezig zijn van dateerbare structuren. Ook is er geen stratigrafie zoals een oude akkerlaag in het plangebied aanwezig. Vooralsnog is er waarschijnlijk een begindatering in de Late Middeleeuwen.

Zijn structuren herkenbaar en wat is hun aard en omvang?

Er zijn geen structuren aangetroffen in het plangebied.

Passen de resultaten van het onderzoek in het reeds bestaande beeld van de ontginningsgeschiedenis.

De resultaten van het onderzoek passen in het reeds bestaande beeld van de ontginningsgeschiedenis. Helaas zijn er met dit onderzoek geen nieuwe resultaten aan toe te voegen. Wel kan er een voorzichtig schatting gemaakt worden van de omvang van de waarschijnlijk laatmiddeleeuwse mogelijke Hopteelt in dit gebied. Het gaat vermoedelijk om een areaal van tenminste 220 x 80 m.



4.3 Waardering van de vindplaats

De waardestelling, zoals voorgeschreven in de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA versie 3.1, specificatie VS06) gebeurt op drie niveaus: belevingswaarde, fysieke kwaliteit en inhoudelijke kwaliteit. De eerste is niet van toepassing omdat de vindplaats niet bovengronds zichtbaar is. Alleen de laatste twee niveaus zijn op deze vindplaats van toepassing. De fysieke kwaliteit van de vindplaats is gebaseerd op haar conservering en gaafheid. De conservering geeft aan in hoeverre de resten behouden zijn, de gaafheid in hoeverre de vindplaats nog compleet is. De beoordeling is voor zowel gaafheid als conservering: drie punten voor hoge, twee punten voor middelhoge en één punt voor lage kwaliteit.

De vindplaats is ruimtelijk matig bewaard gebleven en kan dus worden beschouwd als zijnde van middelhoge kwaliteit. Het deel met sporen is van onvoldoende omvang om van een representatief deel van een nederzetting te spreken.

De conservering van de grondsporen is redelijk. De sporen zijn goed zichtbaar in het vlak. Wel is een groot deel van het sporenvlak opgenomen in de bouwvoor, gezien de geringe diepte van de sporen. Het aardewerk dat verzameld is tijdens het aanleggen van de sporenvlakken is matig verweerd en gefragmenteerd. Bot en zaden zijn niet bewaard gebleven. Vondstmateriaal is erg schaars in het plangebied. De conservering van sporen en vondsten wordt laag gewaardeerd. Hierbij moet echter worden bedacht dat op regionaal niveau de conserveringsomstandigheden voor de vindplaats kenmerkend zijn voor dit gebied.

De waardering van beide fysieke kwaliteitscriteria is in totaal 3 punten. Dit is een score die laag is en die haar het predikaat niet 'behoudenswaardig' oplevert (tabel 3).

Ook op inhoudelijke kwaliteit, uitgedrukt in waarden voor zeldzaamheid, informatie en ensemble, wordt de vindplaats beoordeeld met hetzelfde puntensysteem. De zeldzaamheid van de vindplaats is niet erg groot aangezien een zelfde kuilensysteem in plangebied De Berkte al werd aangetroffen. De informatie waarde van deze vindplaats is niet erg groot omdat het maar een kleine invulling geeft op informatie verzameld bij eerdere onderzoeken.

De totale score voor de inhoudelijke kwaliteit is 3 en de waardering van de vindplaats op basis van deze criteria is dan ook laag.

Waarden	Criteria	Scores			
		Hoog	Midden	Laag	Totale score
Beleving	Schoonheid	Wordt niet gescoord			
	Herinneringswaarde	Wordt niet gescoord			
Fysieke kwaliteit	Gaafheid	nvt			
	Conservering	nvt			
Inhoudelijke kwaliteit	Zeldzaamheid	nvt			
	Informatiewaarde	nvt			
	Ensemblewaarde	nvt			
	Representativiteit	nvt			

Tabel 3. Scoretabel waardestelling (naar KNA, versie 3.1).

4.4 Selectieadvies

Een vervolgonderzoek in het plangebied in de vorm van een Definitief Archeologisch Onderzoek (DAO of opgraving), wordt door ADC ArcheoProjecten niet noodzakelijk geacht. Aangezien het niet geheel kan worden uitgesloten dat er zich toch nog sporen van het middeleeuwse erf in het plangebied bevinden is er het voorstel om de bouwwerkzaamheden archeologisch te laten begeleiden. Het voorstel is om de begeleiding uit te laten voeren onder leiding van Bert ter Louw (AWN gemeente Raalte). Bij het aantreffen van archeologisch relevante sporen kan het ADC ArcheoProjecten alsnog de begeleiding overnemen.



Literatuur

- Groenewoudt, B.J., 1994: Archeologisch onderzoek van een 12^{de} eeuwse hof te Raalte, in F. Barends & H. Hannink (red.), *Over Salland en de Sallanders*.
- Groenewoudt, B.J., Spek, Th. & H.M. van der Velde, 1998: *Raalte-Jonge Raan: de geschiedenis van en Sallandse bouwlandkamp*, Amersfoort (Rapportage Archeologische Monumentenzorg 58).
- Groenewoudt, B.J., J.H.C. Deeben & H.M. van der Velde, 2000: Raalte-Jonge Raan 1998. *De afronding van de opgraving en het esdekonderzoek*, Amersfoort (RAM 73)
- Velde, H.M. van der, 1999: Archeologisch onderzoek op de Berkte (gem. Raalte), Bunschoten (ADC-rapport 10)
- Velde, H.M. van der, 2004: Landschapsordering in de Vroege Middeleeuwen. Het ontstaan van het middeleeuwse cultuurlandschap in Oost-Nederland, R.M. van Heeringen, E.H.P. Cordfunke M. IJssink & H. Sarfatij, *Geordend Landschap. 3000 jaar ruimtelijke ordening in Nederland*. Hilversum, 43-59.
- Velde, H.M. van der, 2004: *Bureaustudie plangebied het Raan II te Raalte-Noord*. Amersfoort. (ADC-Rapport)
- Velde, H.M. van der, 2007: *PvE Raalte, Sallandse Poort Oost*, juli 2007. PvE nummer:07-165.

Lijst van afbeeldingen en tabellen

- Afb. 1. Locatie van het onderzoeksgebied op de topografische kaart.
- Afb. 2. Overzicht van de proefsleuven in het plangebied.
- Afb. 3. Verschillende middeleeuwse boerderijen met dekzandruggen in de directe nabijheid van het plangebied
- Afb. 4. Westelijke profielkolom in het noorden van proefsleuf 1
- Afb. 5. Alle sporen van proefsleuf 1
- Afb. 6. Alle sporen van proefsleuf 2
- Afb. 7. Alle sporen van proefsleuf 3

Tabel 1. Tijdsduur van de verschillende (pre)historische perioden.

Tabel 2. Aardewerk tabel

Tabel 3. Scoretabel waardestelling (naar KNA 3.1).

